

Επέτειος άλωσης της Πόλης: Ένα διαρκές ορόσημο

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η άλωση της βασιλεύουσας το 1453 μοιάζει να αποτελεί την πιο βαθιά πληγή στο ελληνικό συλλογικό γίγνεσθαι. Μετά την πτώση της 29ης Μαΐου ο ελληνικός κόσμος χωρίζεται σε δύο διαστάσεις: στο πριν και στο μετά την άλωση. Κι αυτό παρόλο που το μεγαλύτερο μέρος της Ρωμανίας, η σημερινά αποκαλούμενη Βυζαντινή αυτοκρατορία, είχε κατακτηθεί αρκετά χρόνια πριν - η Θεσσαλονίκη το 1430... Εντούτοις τα θρηνητικά τραγούδια της άλωσης του 1453 θα πουν “Πήραν την Πόλη, πήραν την, πήραν τη Σαλονίκη”!

Κάποιοι βεβαίως έχουν χαρακτηρίσει ως τη χειρότερη τραγωδία της ρωμιοσύνης τη Μικρασιατική καταστροφή, αφού η Ιωνία στο εξής έχανε το ελληνικό της “πλήρωμα” και κατά συνέπεια αφελληνιζόταν. Στην τελευταία όμως περίπτωση υπήρχε ένα νέο κέντρο, έστω απόκεντρο, η Αθήνα, που ως πρωτεύουσα του νέου

ελληνικού κράτους μπορούσε κατά κάποιον τρόπο να δώσει ένα κάποιο απάγκιο στους ξεκληρισμένους.

Με την άλωση λοιπόν της 29ης Μαΐου του 1453 η ελληνική συνέχεια, που μέχρι τότε τα κατάφερνε να ξεπερνά τους σκοπέλους, περνά σε μια άλλη διάσταση. Από τούδε και στο εξής το ρωμαίικο θα πρέπει να υπάρχει και να δημιουργεί μέσα σε μια διαφορετική πτυχή και υπόσταση, πιο εσωτερική, ευρύτερα ησυχαστική, ασκητική και μαρτυρική, αφού βεβαίως βρίσκεται εν αιχμαλωσία. Αυτό δεν σημαίνει πως οι Ρωμιοί της περιόδου αυτής δεν υπήρξαν δημιουργικοί, εφευρετικοί και αντιστασιακοί με ποικίλους τρόπους, όπως και επιτήδειοι και ενωμένοι για να διαχειριστούν τη νέα αυτή οικτρή κατάσταση στην οποία είχαν περιέλθει. Κάθε άλλο...

Εντούτοις η βασιλεύουσα και η πτώση της θα παραμείνει ο εσαεί καημός της ρωμιοσύνης, μια αναφορά-ορόσημο. Ακόμη όμως και πρόσφατα η βυζαντινολόγος Ελένη Αρβελέρ θα πει: “Είμαστε ο μόνος βαλκάνιος λαός που δεν απελευθέρωσε την κοιτίδα του γένους του, δηλαδή την Πόλη. Δεν απελευθερώσαμε την Κωνσταντινούπολη...”.

Κι έτσι θα χτίσουμε το νέο ελληνικό κρατικό μόρφωμα και τον βίο μας πάνω σε ποικίλου είδους μετααπελευθερωτικά α-τοπήματα. Ή αν θέλετε α-τροπήματα, γιατί, όπως ελέχθη, η Ελλάδα δεν είναι τόπος αλλά τρόπος. Γι' αυτό η εκπεσούσα αρχαιοελληνική αίγλη της Αθήνας, της νέας μας πρωτεύουσας, θα έπρεπε να αναγεννηθεί μέσα από τις... λάσπες της και να αποτελέσει τη νέα εθνική ιδεολογία και να εξαφανιστούν ολόκληροι αιώνες της γόνιμης "αργόσυρτής μας συνέχειας", για να θυμηθούμε και τον δικό μας Κωστή Μοσκώφ.

Η γερμανική αντιβασιλεία, που θα αναλάβει την εκκόλαψη του νέου υβριδικού ελληνικού κράτους, θα φροντίσει για όλα τα υπόλοιπα να είναι εφάμιλλα των φώτων της Εσπερίας. Οι επιπτώσεις καίριες στον πολιτισμό αλλά και στην ίδια τη ζωή. Τα πάντα πλέον θα είναι εισαγόμενα: από το πολίτευμα, την απονομή της δικαιοσύνης, την αρχιτεκτονική, τη μουσική και ούτω καθεξής. Τα... τοπικά θα βρεθούν εν διωγμώ. Ενώ με μια πραξικοπηματική πράξη της βαυαρικής αντιβασιλείας σε συνεργασία με ελλαδίτες κληρικούς, όπως ο Φαρμακίδης, θα ιδρυθεί η αυτοκέφαλος ελλαδική εκκλησία, για να αποκοπούν οι Έλληνες του νέου ελληνικού κρατιδίου από την εμπερίστατη Μεγάλη Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης, το οικουμενικό πατριαρχείο. Ίσως και για να κοπεί ο τελευταίος συνδετικός λώρος με τη βασιλεύουσα. Άλλη άλωση κι αυτή...

Έτσι, επί του υπαρκτού επιβλήθηκε εκ του φαντασιακού και ανύπαρκτου ένα πλήθος αλλοιώσεων του όλου ελληνικού τρόπου, για να μας αλλάξουν κατά συνέπεια τα φώτα και να μας αφήσουν γυμνούς, ανέστιους, απαραμύθητους, μετέωρους. Σε μια ιδιότυπη και συνεχή δήθεν ανεπάρκεια...

Παρ' όλα αυτά, για κάποιους ανθρώπους κάθε συνάντηση με τα παραδεδομένα αποτελούσε και ένα είδος ανάτασης και αντίστασης απέναντι σ' αυτή την εν ελευθερία άλωση. Πολλοί δημιουργοί από διάφορους χώρους -αρχιτεκτονική, μουσική, ζωγραφική, λογοτεχνία, δοκίμιο, διανόηση- θα ανακαλύψουν αργότερα τα παραπεταμένα και θα ενώσουν με υψηλής αισθητικής δημιουργήματα το χάσμα αυτό. Και βέβαια με μοντέρνες δημιουργίες και σε συνομιλία με τα επιτεύγματα του ευρύτερου ευρωπαϊκού μας πολιτισμού. Αυτή όμως ίσως να αποτελεί και την καλύτερη μέθοδο συνάντησης με τον παραδεδομένο κόσμο αλλά και τις σημερινές κατακτήσεις. Έτσι μπορούμε να ενώνουμε δημιουργικά και να ξεπερνούμε τις ποικίλες αλώσεις και σχάσεις και να βρισκόμαστε στο σήμερα αληθινοί, ακέραιοι και δημιουργικοί. Κάτι που μας χρειάζεται ιδιαίτερα στις μέρες μας.

Αυτό μπορεί να είναι και το καλύτερο και διαρκές μνημόσυνο για την άλωση και "τον ένδοξό μας βυζαντινισμό", όπως θα έλεγε και ο Κωνσταντίνος Καβάφης.